

(III) TE IWI.

He iwi nui a Waikato, a ki te huiā atu nga iwi e pae ana i nga taia, a e uru ana ki te whakahaere kotahi, kaore he huihuinga iwi o te motu nei e rite, no te mea alakaon he maha nga wehewehenga tupuna, hapu i roto, he Maniapoto, he Raukawa, he Ngati-Haua, he Ngati-Paoa, he Ngati-Marū, he Ngaierangi, e taea ana te ki he kotahi enei iwi me Waikato, kotahi te waka taua, kotahi te tangata kei runga i nga kai-hautu. Mo te ahua o te tangata, ehara he Maori nei ano: he tangata i pai tona waihanga he tangata i kino: he tangata i parauri, he tangata i kiritea. Engari kanui te tangata. I tona wa pea i mua atu o te whakapono nei kaore he wahi matatea o nga taia o nga awa. Engari ki taku titiro kei te hoki haere. He maha nga taitamaiki kua moe i te tane i te wahine, he maha e rite ana mo te pera engari e takakau ana: otira kaore i maha nga tamariki ririki nga mea hei tiriwa i nga matua. He tohu mate tena ki a au, he tohu e whakaneke ana te iwi.

(IV) Nga Huarahi Oranga.

E marama ana te muti ki te Waikato ahua he iwi e mate ana i te whenua kore. Kaati ko nga huarahi oranga i alu mai i tera mea i te whenua, te reti, te moni hoki, te mokete ranei i kore i a Waikato, tera ano ra nga hapu e whiwhi ana. Haunga ia nga wahi whenua hei tupuranga kai, i a te Maori i ana mahi o te kai, e whiwhi whenua ana nga hapu mo tena. Na, i mua ake ra he oranga nui e puta ana mai ki te tangata i te kiri rapeti, e rite ana ano ki nga mahi utu ra e mabi nei te Maori ki te pakeha. No tenei tau ka whakamutua e te Kawamatanga te patu i te rapeti, ka kore tena huarahi oranga. Kei etahi wahi o Waikato, a, kei Hauraki atu ki Tairua he kapia te huarahi moni, he tini o Waikato e ahu pera ana ki te whakarawe hereni. Tetahi mahi o Waikato he tapahi harakeke mo nga mira mahi muka. Engari tenei, ko te kai nui tonu o Waikato he harakeke, e tu ra he wao, e tu ra he wao o taua taputapu. He hana mea pea no nga wahine o reira i kore ai e rangaua he takapau kia maha hei whariki mo nga whare. Ko te mahi pakeha kaore i nui, ara te tope rakau, te tua ngaherehere, te kutikuti hipi, te parau. E kimi ana au na te aha a Waikato i ora ai? E wha ona peene, (he paana ki etahi iwi): e kohia ana he moni nui i ia tau, i ia tau, mo nga whakahaere o te kingitanga; e tu aua he hui nunui i ia tau, i ia tau, hei ihi i te kai i te moni: e whiwhi ana

te tangata i te kai pakeha, i te kakahu, i era atu mea, penei ano me etahi iwi e whai oranga nei i nga whenua. Ka miharo au. Mei tupono tenei mate, te mate i te whenua, ki etahi atu iwi o tatou e kore pea e penei te ora. Kei konei te ora mo te Maori, me tango te oranga whenua kia waiho ai ma te werawera o ia tangata, o ia tangata, e whakarawe he kai mo te poho o ana potiki, he kanukana ranei hei uhi mo te tuara o tana whaereere.

(V) TE WHAKAPONO.

Ma nga hoa e korero hui nga kupu a Te Karaka (Mirikona) i te hui o te Hahi ki Te Pourewa, Waipa, i te 25 o nga ra o Aperira ka taha ake nei. Ko tetahi wahi tenei o tana whai korero:—

“Ka paa nei te whitu o nga tau i mabi ai a Reys. Taimona Hapimaha raua ko Nikora Tautau ki enei takiwa, a e rapua ana nga hua. Ki te korero kua whakarerea te karakia Hau-hau a kua hoki mai ki te whakapono Karaitiana. Tena, ka hia whare-karakia ka ra puta noa, puta noa i Waikato? Ka hia kai karakia kua whakaritea hei karakia i te iwi i te mea kahore he minita? Ka hia kaumatua kua iriria? E tata ana ki te wha tekau o nga tau i whakaretea ai te karakia me te iriri tamariki, a he tiro whakapupuranga tenei kahore ano i iriria, koia te patai na, ka hia kaumatua kua iriria? Ka hia tangata kua whakaungia, e rite ana ranei mo te whakau? E neke haere ana ranei te hunga tango i te Hapa Tapu? Ka hia nga kura Ratapu tamariki ka tu? Ka hia moni ka puta hei whangai minita? Rapua i te aranga o ena patai te ahua o te Hahi: ma nga mahi ka kitea ai nga hua. He tika te taenga mai o nga tangata ki te karakia i nga huihui moa iho a te Maori, otira ko tetahi wahi anake tena o nga mahi a te Hahi. He rau ano te rau, he hua ano te hua. E hoa au, kei ki koutou hei whakangakau-kore ena kupu aku, kahore, engari he mea kei whakamamamana noa, hei whakaoho hoki.”

He tika ka wha tekau tau i whakarerea ai te karakia. Kia taka ra ano pea he whakapupuranga ka ea ai te patai a Te Karaka. Ko te tangata e akiaki ana i ta te Atua mahi: a e pai ana, ko te tangata hoki nga kai mahi i raro nei.

(Ko te mutunga.)